

ΖΩΟΤΕΧΝΙΑ

Φυλές προβάτων
και αιγών

Διδάσκουσα: Κουτσούλη Παναγιώτα
Τμήμα: Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής

Φυλές Προβάτων

Τα πρόβατα έχουν ευρεία διάδοση σε όλες σχεδόν τις περιοχές της γης (εκτός των ερήμων και των πολύ θερμών και υγρών τροπικών) λόγω:

- του μικρού σχετικά σωματικού μεγέθους
- του αναπτυγμένου κοινωνικού τους ενστίκτου
- της ιδιότητάς τους να εκμεταλλεύονται φτωχά σε βλάστηση εδάφη
- της μεγάλης προσαρμοστικής τους ικανότητας
- της ποικιλίας των προϊόντων που παράγουν

Αποτέλεσμα:

- Δημιουργία, με τη βοήθεια της φυσικής και της ζωοτεχνικής επιλογής, μεγάλου αριθμού φυλών προσαρμοσμένων στα πιο διαφορετικά φυσικά και οικονομικά περιβάλλοντα
- Ο αριθμός των φυλών υπερβαίνει τις 900

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Τύπος μαλλιού (ερίου)

Μήκος και διάπλαση
της ουράς

Κύρια παραγωγική
κατεύθυνση

Τριχοπρόβατα
Αναμικόμαλλα
Ομοιόμαλλα
Μερινόμαλλα

Μακρύτερες
Βραχύτερες
Παχύτερες

Γαλακτοπαραγωγές
Κρεοπαραγωγές
Εριοπαραγωγές
Κρεοπαραγωγές-εριοπαραγωγές

Προβατοτροφία

- *Ovis ammon* forma *aries*
- Εκτρεφόμενα πρόβατα παγκοσμίως 1.070 εκατομμύρια άτομα

Παγκόσμια παραγωγή	χιλιάδες τόνοι
μαλλιού	2.470
πρόβειου κρέατος	7.400
πρόβειου γάλακτος	8.283

Στην Ελλάδα εκτρέφονται περίπου 9,5 εκατομμύρια πρόβατα
Παράγουν ετησίως 650 χιλιάδες τόνους γάλακτος και 85 χιλιάδες τόνους κρέατος

Ελληνικές φυλές προβάτων

- ❑ Κατατάσσονται στα γαλακτοπαραγωγά πρόβατα, μακρύουρα πρόβατα
- ❑ Ανάλογα με το πλάτος της ουράς και το μαλλί διακρίνονται σε:

Α. Λεπτόουρα - Αναμικτόμαλλα

Β. Λεπτόουρα-Ομοιόμαλλα

Γ. Ημι-Παχύουρα-ομοιόμαλλα & ημι-παχύουρα-αναμικτόμαλλα

Α. Λεπτόουρα - Αναμικτόμαλλα πρόβατα

Κλάδος της φυλής Zackel (παλαιότερα με μεγάλη διάδοση στην ΝΑ Ευρώπη)

- Με τη δράση της φυσικής επιλογής έχουν δημιουργηθεί κυρίως δύο διαφορετικοί τύποι της φυλής, με έντονες διαφορές στα μορφολογικά, φυσιολογικά και παραγωγικά χαρακτηριστικά τους, ο ορεινός και ο πεδινός τύπος
- Στις εγχώριες φυλές ανήκουν οι φυλές: Σφακίων, Βλάχικο (Μπούτσικο), Κεφαλληνίας, Καρύστου, Πηλίου, Καλαρρύτεκη, Κοκοβίτικη, Αστερουσίων, Ανωγείων, Καραγκούνικη, Κατσικά (Καραμάνικο), Αγρινίου και η φυλή Ζακύνθου.

B. Λεπτόουρα-Ομοιόμαλλα πρόβατα

- ✓ Μικρό μόνο ποσοστό του εγχώριου πληθυσμού προβάτων
- ✓ Συγγενεύουν με το πρόβατο Zigaia του οποίου θεωρούνται κλάδος
- ✓ Διαφέρουν από τα λεπτόουρα-αναμικτόμαλλα ουσιαστικά μόνο στην ποιότητα του μαλλιού
- ✓ Το μαλλί (πολλές εριότριχες - λίγες αγανότριχες) είναι ποιοτικά ανώτερο από το μαλλί των αναμικτόμαλλων προβάτων
- ✓ Σερρών, Σκοπέλου, Κύμης, Φλώρινας (Πελαγονίας)

Γ. Παχύουρα-ομοιόμαλλα και παχύουρα-αναμικτόμαλλα πρόβατα

- ✓ Τα παχύουρα πρόβατα απαντώνται στην Ελλάδα σε πολύ μικρό ποσοστό
- ✓ Προφανώς έχουν μικρασιατική καταγωγή.

Τυπικά Παραδείγματα:

- ❖ ημι-Παχύουρα-ομοιόμαλλα :
 - Χίου
 - Ευδήλου Ικαρίας
- ❖ Ημι-Παχύουρα-αναμικτόμαλλα:
 - Μυτιλήνης
 - Άργους

Ελληνικές φυλές προβάτων

■ Κυρίαρχες φυλές

- Καραγκούνικη
- Μυτιλήνης (Λέσβου)
- Βλάχικη
- Χίου
- Καρύστου
- Σερρών
- Σφακίων
- Άρτας (Frizarta)

■ Σπάνιες φυλές

- Καλαρρύτεκη
- Πηλίου
- Σκοπέλου
- Κατσικά Ιωαννίνων
- Κεφαλλονιάς
- Ζακύνθου
- Κύμης
- Φλώρινας (Πελαγονίας)
- Κοκοβίτικη
- Αγρινίου
- Άργους
- Ευδήλου Ικαρίας
- Θράκης
- Σαρακατσάνικη
- Ανωγείων
- Αστερουσίων

ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΙΚΟ ΠΡΟΒΑΤΟ

- ✓ Εκπροσωπεί τον πεδινό τύπο της Εγχώριας φυλής και είναι από τα πιο γνωστά ελληνικά πρόβατα
- ✓ Εκτρέφεται κυρίως στο δυτικό τμήμα της Θεσσαλίας
- ✓ Ο αριθμός των αμιγώς εκτρεφόμενων προβάτων είναι περίπου 80.000 άτομα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Το Καραγκούνικο πρόβατο είναι μεγαλόσωμο με Υ.Α.: κριοί 78 cm, προβατίνες 68 cm και Σωματικό Βάρος: κριοί 80 kg, προβατίνες 57 kg
- Ο χρωματισμός ποικίλλει σε ευρέα όρια, αφού συναντώνται ζώα με μαύρο χρώμα, λευκά με μελανές κηλίδες στο σώμα, το πρόσωπο, τα αυτιά και τα άκρα και άλλα εντελώς λευκά.

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ

- Είναι πρόβατο σχετικά πρώιμο
- Οι αμνάδες εισέρχονται στην ήβη στην ηλικία των 10 μηνών περίπου
- Ο δείκτης πολυδυμίας ανέρχεται σε περίπου 1,36
- Η γαλακτοπαραγωγή είναι υψηλή και πλησιάζει κατά μέσο όρο τα 180 kg
- Είναι πρόβατο λιτοδίαιτο και ανθεκτικό.

ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΙΚΟ

Καραγκούνικο πρόβατο
(Κτηνοτροφείο ΓΠΑ) (πηγή:
προσωπικό αρχείο).

ΒΛΑΧΙΚΟ ΠΡΟΒΑΤΟ

- Συναντάται στις ορεινές περιοχές των Ιωαννίνων, Άρτας, Τρικάλων και ορισμένων άλλων νομών της Βορειοδυτικής Ελλάδας
- Σε αμιγή μορφή εκτρέφεται σε μικρό σχετικά αριθμό ποιμνίων στις ορεινές και δύσβατες περιοχές της Κεντρικής Πελοποννήσου
- Στην Ήπειρο και τη Θεσσαλία έχει επηρεαστεί από το Σαρακατσάνικο και το Γραμμουστιανό πρόβατο. Στις περιοχές αυτές ονομάζεται Ορεινό Ηπείρου ή Μπούτσικο
- Ο συνολικός αριθμός των αμιγώς εκτρεφόμενων βλάχικων προβάτων εκτιμάται σε 20.000 άτομα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Μικρόσωμο πρόβατο
- Υ.Α.: κριοί 65 cm, προβατίνες 58 cm
- Σωματικό Βάρος: κριοί 56 kg, προβατίνες 46 kg
- Υπάρχει μεγάλη παραλλακτικότητα στο χρωματισμό του τριχώματος ο οποίος παραλλάσσει από τον εντελώς λευκό έως τον εντελώς μαύρο

Ορεινό Ηπείρου (Κτηνοτροφείο ΓΠΑ) (πηγή: προσωπικό αρχείο).

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ

- ✓ Δείκτης πολυδυμίας = 1, 1
- ✓ Η αμελγόμενη ποσότητα γάλακτος κυμαίνεται από 80 – 90 kg ανά προβατίνα και αμελκτική περίοδο
- ✓ Το Μπούτσικο διατηρεί τα βασικά γνωρίσματα του Βλάχικου προβάτου
- ✓ Η γαλακτοπαραγωγή των ελεγχόμενων Μπούτσικων προβάτων από το κέντρο Γενετικής Βελτίωσης Ιωαννίνων ανέρχεται γύρω στα 114 kg
- ✓ Οι αποδόσεις του ποιμνίου του Σταθμού Γεωργικής Έρευνας Ιωαννίνων είναι υψηλότερες.

Μπούτσικη προβατίνα (πηγή: αρχείο Εργαστηρίου Ζωοτεχνίας).

ΦΥΛΗ ΧΙΟΥ

- Κατάγεται από το ομώνυμο νησί, όπου εκτρέφονται ακόμη μόλις 400 ζώα
- Στην ηπειρωτική χώρα ο κύριος όγκος εκτροφής του Χιώτικου προβάτου συγκεντρώνεται στην Κεντρική Μακεδονία (νομοί Χαλκιδικής, Θεσσαλονίκης, Ημαθίας και Πέλλας)
- Μικρός αριθμός ποιμνίων της φυλής εκτρέφεται και σε άλλες περιοχές της χώρας, όπως π.χ. στη Μαγνησία, Αργολίδα, Θάσο και Δράμα
- Ο συνολικός αριθμός των αμιγώς εκτρεφόμενων προβάτων της φυλής εκτιμάται σε 12.500 περίπου

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΛΗΣ ΧΙΟΥ

- Από τα πιο μεγαλόσωμα ελληνικά πρόβατα
- Υ.Α.: κριοί 84 cm, προβατίνες 76 cm
- Σωματικό Βάρος: κριοί 87 kg, προβατίνες 66 kg
- Ο χρωματισμός είναι λευκός με μαύρες κηλίδες στο πρόσωπο, τα αυτιά, τα άκρα και την κοιλιακή χώρα

Προβατίνα φυλής Χίου (πηγή: αρχείο Εργαστηρίου Ζωοτεχνίας)

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΦΥΛΗΣ ΧΙΟΥ

- Η φυλή είναι σχετικά πρώιμη, γόνιμη και με υψηλή γαλακτοπαραγωγή
- Ο δείκτης πολυδυμίας κυμαίνεται από 1,6 - 2,0
- Γαλακτοπαραγωγή από 200-250 kg
- Η φυλή είναι ευαίσθητη στις μαστίτιδες και την πιροπλάσμωση
- Η εκτροφή της κατά το ποιμνιακό σύστημα παρουσιάζει δυσκολίες

ΦΥΛΗ ΑΡΤΑΣ (ΦΡΙΖΑΡΤΑ)

- Εκτρέφεται στο πεδινό τμήμα του νομού Άρτας και δημιουργήθηκε στην περιοχή τα τελευταία 40 έτη, με διασταυρώσεις εκτοπισμού ενός συνθετικού πληθυσμού διαφόρων εγχώριων προβάτων με τη χρησιμοποίηση κριών Ανατολικής Φριζλανδίας, με το οποίο παρουσιάζει μεγάλη ομοιότητα
- Ο πληθυσμός του προβάτου Άρτας έχει σταθεροποιηθεί σε μεγάλο βαθμό και μπορεί πλέον να χαρακτηριστεί ως ξεχωριστή φυλή
- Ο αριθμός των εκτρεφόμενων προβάτων ανέρχεται σε 30.000 άτομα περίπου

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΛΗΣ ΑΡΤΑΣ

- Μεγαλόσωμο πρόβατο - Υ.Α.: κριοί 80 cm, προβατίνες 70 cm
- Σωματικό Βάρος: κριοί 85 kg, προβατίνες 72 kg
- Ομοιόμαλλο - Η κεφαλή, η κάτω τραχηλική χώρα, η κάτω κοιλιακή χώρα, τα κάτω άκρα και η ουρά δεν καλύπτονται από μαλλί - Ο χρωματισμός είναι λευκός - Μόνον λίγα άτομα φέρουν καστανό έως κόκκινο μικρό δακτύλιο γύρω από τους οφθαλμούς και μικρές κηλίδες ιδίου χρώματος στα αυτιά και γύρω από το στόμα

Προβατίνας Άρτας
(πηγή: προσωπικό
αρχείο)

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΦΥΛΗΣ ΑΡΤΑΣ

- Η φυλή είναι πρώιμη, γόνιμη και υψηλής γαλακτοπαραγωγικής ικανότητας
- Ο δείκτης πολυδυμίας κυμαίνεται γύρω στο 1,8
- Η γαλακτοπαραγωγή ανέρχεται σε 240 kg περίπου και είναι η υψηλότερη σε σχέση με τις αποδόσεις όλων των άλλων ελληνικών φυλών προβάτων

Αρνάκια της φυλής
Άρτας (πηγή:
προσωπικό αρχείο)

Φυλές αιγών

- Η αίγα είναι ζώο πολλαπλών αποδόσεων
 - ✓ κάλυψη μικρών εξειδικευμένων αγορών σε γαλακτοκομικά προϊόντα ή για το κρέας (ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες)
 - ✓ κάλυψη των αναγκών των κτηνοτρόφων και των οικογενειών τους σε γάλα και κρέας (υπό ανάπτυξη χώρες)
- Οι περισσότερες αίγες εκτρέφονται στις υπό ανάπτυξη χώρες κατά το εκτατικό σύστημα, χωρίς έλεγχο των αποδόσεων και χωρίς οργάνωση σε γενεαλογικά βιβλία

□ Ασταθεροποίητοι γενετικά πληθυσμοί, με μεγάλη παραλλακτικότητα μορφολογικών και φυσιολογικών χαρακτηριστικών και όχι φυλές με τη στενή έννοια του όρου

□ Σταθεροποιημένες φυλές υψηλής παραγωγικότητας δημιουργήθηκαν στην Ευρώπη (Ελβετία)

✓ φυλές Zaanen και Toggenburg → εισαγωγή σε πολλές χώρες για αμιγή εκτροφή, ή διασταυρώσεις εκτοπισμού ή αναβάθμισης με σκοπό τη δημιουργία νέων φυλών υψηλών αποδόσεων

✓ φυλές Angora και Kashmir → παραγωγή μαλλιού

Εγχώριος πληθυσμός αιγών

- Αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο ποσοστό του εκτρεφόμενου στην Ελλάδα αίγειου πληθυσμού
- Δεν είναι γενετικά σταθεροποιημένα
- Έχουν μεγάλη παραλλακτικότητα μορφολογικών και παραγωγικών χαρακτηριστικών

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- ✓ Μάλλον μικρόσωμη
- ✓ Σωματικό Βάρος: τράγοι 40-65Kg, αίγες 30-50Kg
- ✓ Τόσο οι τράγοι όσο και οι αίγες φέρουν κέρατα
- ✓ Το τρίχωμα, με λίγες εξαιρέσεις, είναι μακρύ και αδρό
- ✓ Ο χρωματισμός παραλλάσσει σε ευρέα όρια
- ✓ Υπάρχουν άτομα μονόχρωμα μαύρα, καστανά, λευκά, κοκκινωπά ή με διάφορους συνδυασμούς

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ

- Ζώα ανθεκτικά και λιτοδίαιτα
- Μέση γαλακτοπαραγωγή: **50-100 kg** στις ορεινές περιοχές. Στις ημιορεινές και πεδινές περιοχές φθάνει τα **120-150 kg** γάλα / αμελκτική περίοδο
- Παρουσιάζουν υψηλή γονιμότητα, με μικρό όμως δείκτη πολυδυμίας
- Στις πεδινές περιοχές εκτρέφονται ως οικόσιτες ή ημιοικόσιτες αίγες υψηλότερων αποδόσεων, που προήλθαν από διασταυρώσεις αναβάθμισης εγχώριων αιγών με ξένες φυλές υψηλών αποδόσεων.

Εγχώρια αίγα

Εγχώριες αίγες (πηγή: αρχείο Εργαστηρίου Γενικής & Ειδικής Ζωοτεχνίας).

Φυλή Σκοπέλου

Αίγες Σκοπέλου (πηγή: Κτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Γιδοτρόφων Γιδιών Φυλής Σκοπέλου).

- Από τον εγχώριο πληθυσμό αιγών ξεχωρίζει η αίγα Σκοπέλου
 - Εκτρέφεται στα νησιά Σκόπελος, Αλόνησος και Σκιάθος και σε ορισμένες περιοχές του νομού Μαγνησίας
 - Με βάση τα μορφολογικά και παραγωγικά της χαρακτηριστικά μπορεί να θεωρηθεί ως ξεχωριστή φυλή
 - Συνολικός αριθμός των εκτρεφόμενων ζώων κυμαίνεται γύρω στις 7.000

Περιγραφικά στοιχεία για τη φυλή Σκοπέλου

- ✓ Μετρίου έως μεγάλου μεγέθους
- ✓ Ο χρωματισμός είναι έντονος και κυριαρχεί το ερυθρόφαιο με ή χωρίς λευκές κηλίδες

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ

- ❖ Συντελεστής πολυδυμίας: γύρω στο 1,4
- ❖ Γαλακτοπαραγωγή: 350 kg γάλα
- ❖ Λ: 5-5,5%

Αίγες Σκοπέλου (πηγή: Κτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Γιδοτρόφων Γιδιών Φυλής Σκοπέλου).

Βιβλιογραφία

- Alderson L & I. Bodó (1992): “Genetic conservation of domestic livestock” Vol 2, CAB International
- Audiot Ann. (1995): “Races d’ hier pour l’ elevage de demain”, INRA editions
- Committee on Managing Global Genetic Resources (1993): Managing Global Livestock Genetic Resources, National Research Council, National Academy Press, Washington D.C.
- Mason I.L. (1967): “Sheep breeds of the Mediterranean”, FAO, CAB.
- Ρογδάκης Εμμ. (2002): «Εγχώριες φυλές προβάτων», εκδόσεις Αγροτύπος
- Ρογδάκης Εμμ. (2006): κεφάλαιο 4 από «Γενική Ζωοτεχνία», εκδόσεις Αθ. Σταμούλης

Λέξεις – έννοιες κλειδιά

- Ελληνικές φυλές προβάτων, αμιγείς φυλές, σπάνιες φυλές,, ημιπαχύουρα πρόβατα, λεπτόουρα, αναμικτόμαλλα, ομοιόμαλλα, εγχώρια αίγα, γίδα, κατσίκι, αίγα Σκοπέλου, σπάνιες φυλές, αυτόχθονες φυλές, γενετικοί πόροι, διατήρηση φυλής, διαφύλαξη φυλής, βελτιωμένες φυλές, διατήρηση γενετικού υλικού, διατήρηση εμβρύων, διατήρηση σπέρματος
- Greek sheep breeds, indigenous sheep breeds, sheep populations, purebred sheep, extinct breeds, semi-fat tailed sheep, thin-tailed sheep, fine wool sheep, coarse wool sheep, native goat, Skopelos goat, conservation of domestic livestock, preservation of autochthonous breeds, local breeds, native populations, rare breeds, improved breeds, gene bank, genetic variation, domestic animal genetic resources, gene conservation, conservation programmes

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Συγκριτική περιγραφή των φυλών προβάτων Καραγκούνικο και Χίου.
2. Τι γνωρίζετε για την αίγα Σκοπέλου